

*Beata Pastwa-Wojciechowska**

Stosunek osób osadzonych do adwokatów, prokuratorów i sędziów a efektywność i skuteczność procesu resocjalizacji

Wprowadzenie

Interesującym problemem z punktu widzenia psychologii sądowno-penitencjarnej wydaje się być odpowiedź na pytanie, czy pełnienie określonej roli zawodowej, tj. adwokata, sędziego lub prokuratora determinuje efektywność i skuteczność procesu resocjalizacji.

Warto w tym miejscu zaakcentować, że badania takie zostały przeprowadzone w odniesieniu do personelu penitencjarnego (Ciosek, 1993, 2008; Machel, 2001; Piotrowski, w druku) natomiast brakuje badań odnoszących się do przedstawicieli wymiaru sprawiedliwości, których działania wiążą się z wymierzeniem, bądź niewymierzeniem, kary pozbawienia wolności. Uwięzienie i utrata wolności jest specjalną karą kryminalną ze względu na jej cechy, jak i dolegliwości. Innymi słowy, cele kary pozbawienia wolności mogą być odmienne dla tych, którzy ją wymierzają i dla tych, którzy jej podlegają. Dlatego też postawione na początku niniejszego artykułu pytanie niejako zakłada, że taka zależność występuje, zatem naturalne wydaje się kolejne pytanie o to, jakie owa zależność niesie z sobą implikacje praktyczne.

W związku z powyższym omówię dwa zagadnienia:

- a) zależność pomiędzy wykonywaniem zawodu prawnika a jego percepcją przez osoby skazane, oraz
- b) pojęcie efektywności i skuteczności oddziaływań resocjalizacyjnych i ich znaczenie dla osiągania celów związanych z oczekiwanymi społecznie zmianami funkcjonowania społecznego.

* Prof. dr. hab. Beata Pastwa-Wojciechowska, Uniwersytet Gdański.

Zawód adwokata, prokuratora, sędziego i jego percepcja przez osoby skazane

To, kto może pracować w zawodzie sędziego, adwokata bądź prokuratora, jakie musi spełniać wymogi i jakie cechy posiadać jest ściśle określone przez wymiar sprawiedliwości w odpowiednich Dziennikach Ustaw. Powoduje to, iż zawód prawnika jest jedną z nielicznych profesji, które są bardzo precyzyjnie regulowane normami prawnymi. Jednocześnie brakuje badań psychologicznych, czy szerzej ujmując badań naukowych, omawiających specyfikę, różnorodność i odmiennosć wymienionych grup zawodowych. W tabeli 1 zaprezentowano definicje poszczególnych zawodów prawniczych.

Tabela 1. Definicje poszczególnych zawodów prawniczych (adwokat, sędzia, prokurator)

Zawód	Definicja
Adwokat (łac. <i>advocatus</i> od <i>advocare</i> – wzywać na pomoc)	osoba udzielająca porad prawnych i prowadząca sprawy klientów w sądzie, uprawniona do udzielania porad prawnych, obrony oskarżonych; obrońca
Prokurator (łac. <i>procurator</i> – wykonawca, zarządca)	funkcjonariusz publiczny prokuratury uprawniony do samodzielnego wykonywania czynności prokuratorskich; jako funkcjonariusz prokuratury strzeże praworządności oraz czuwa nad ściganiem przestępstw
Sędzia	funkcjonariusz publiczny uprawniony do orzekania w sprawach należących do właściwości sądów i trybunałów, na zasadach niezawisłości i bezstronności

Adwokat jest osobą mającą za zadanie udzielać porad prawnych w sądzie, podczas gdy prokurator i sędzia są funkcjonariuszami publicznymi broniącymi i strzegącymi prawa. Dlatego też oczekiwania społeczne odnośnie do przedstawicieli poszczególnych zawodów są różne i niosą z sobą odmienne zakresy działań.

Przechodząc do analizy omawianej tematyki należy przede wszystkim uwzględnić fakt, iż traktowanie grupy zawodowej prawników jako jednorodnej jest olbrzymim błędem, gdyż w ramach wykonywania tego samego zawodu pełnią oni inne obowiązki. Różnią się pod względem zajmowanego miejsca na sali rozpraw, pełnionymi funkcjami w postępowaniu i procesie sądowym oraz sposobem oceny osoby, która na sali sądowej występuje jako uczestnik postępowania (Pastwa-Wojciechowska, 1997). Dla wszystkich trzech (sędziego, adwokata i prokuratora) przestępca jest tą samą osobą, która naruszyła prawo, dobro społeczne, na straży którego stoją. Niemniej jednak, ten sam przestępca jest przez nich rozpatrywany z trzech dokładnie różnych perspektyw, gdyż prokurator

będzie go oskarżał, adwokat będzie go bronił a sędzia wyda wyrok (skazujący lub uniewinniający). Zatem każdy z przedstawicieli zawodu prawnika utożsamiany jest z odmienną rolą: dającą wsparcie (adwokat), bądź wrogą, utożsamianą jedynie z karą i uciążliwymi sankcjami (sędzia, prokurator). Wydaje się, iż subiektywny, i/lub obiektywny, odbiór jakości kontaktu z tymi osobami może mieć istotne znaczenie dla procesu resocjalizacji, na co niestety rzadko zwraca się uwagę w badaniach naukowych poświęconych problematyce resocjalizacyjnej. Należy przyjąć, iż osoby mające duże poczucie winy lub też skrzywdzenia przez wymiar sprawiedliwości utożsamiany przeciw z konkretną osobą, będą niechętnie poddawały się działaniom resocjalizacyjnym, bowiem ich poczucie krzywdy będzie utrudniało racjonalne i konstruktywne działania. Z kolei uzależnianie swojego losu od innych ludzi pokazuje skazanym, iż to czynniki zewnętrzne decydują o ich losie, a nie oni sami. W tym miejscu pragnę nawiązać do jeszcze jednej ważnej w moim odczuciu kwestii, jaką jest etap odbywania kary czy też postępowania procesowego. Z literatury przedmiotu, jak i praktyki, jednoznacznie wynika, iż na wszystkich etapach pozbawienia wolności następują w osobowości skazanych istotne zmiany. W momencie aresztowania przejawia się to w silnym napięciu psychicznym, pojawieniu się obawy i strachu, rozpacz, niepokoju ruchowego, otępienia, depresji oraz obojętności wobec zachodzących wydarzeń. Osoby aresztowane nie do końca zdają sobie sprawę ze zmian zachodzących w ich sytuacji społecznej i myślą kategoriami osób niepozbawionych wolności, czyli wybiegają w przyszłość. Natomiast otrzymanie wyroku skazującego powoduje narastanie w psychice osoby skazanej psychodestrukcyjnego wpływu pozbawienia wolności, stałe rozważanie przeżyć towarzyszących skazaniu, uzmysłowienie sobie ich oczywistości przy jednoczesnej dezaprobachie, następnie przyzwyczajanie się do faktu pozbawienia wolności i nowego statusu społecznego. Reasumując powyższe rozważania w artykule zaprezentowane zostaną badania będące fragmentem szerszego programu badawczego, mającego na celu przedstawienie zależności pomiędzy percepcją i oceną wykonywania zawodu prawnika przez adwokatów, sędziów i prokuratorów a stosunkiem i podejmowaniem działań resocjalizacyjnych przez osoby skazane.

Badanie 1

Celem przeprowadzonego badania było sprawdzenie jaki jest stosunek osób skazanych do adwokatów, prokuratorów i sędziów. Poproszono osoby badane, aby określiły czy ich stosunek do wymienionych grup zawodowych jest pozytywny, czy negatywny, a następnie, czy są osobami ich wspierającymi, czy też wyłącznie egzekwującymi karę. W badaniu wzięło udział 100 osadzonych w wieku od 22 do 43 lat ($M = 31$, $SD = 2,8$), mężczyzn, pierwszy raz karanych.

Z zaprezentowanych danych wynika, iż osoby osadzone zgodnie z przyjętymi założeniami mają najbardziej negatywny stosunek do prokuratorów (73%) i sędziów (52%), natomiast najwięcej ocen pozytywnych uzyskali adwokaci (28%). Zatem zgodnie

z przedstawionymi założeniami należy przyjąć, iż adwokaci są osobami, które na różnych etapach postępowania czy też sytuacji życiowej osadzonych służą im pomocą, podczas gdy prokuratorzy i sędziowie są postrzegani jako osoby egzekwujące niesłuszne, w opinii skazanych, wyroki. Dlatego też w dalszej kolejności postanowiono sprawdzić, jak osoby badane postrzegają i oceniają rodzaj udzielonego wsparcia przez wyżej wymienione grupy zawodowe (tabela 3).

Tabela 2. Stosunek osób badanych do trzech grup zawodowych – adwokatów, prokuratorów, sędziów

Prawnicy	Stosunek pozytywny		Stosunek negatywny		Brak zdania		Razem	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Adwokaci	28	28	35	35	37	37	100	100
Prokuratorzy	7	7	73	73	20	20	100	100
Sędziowie	9	9	52	52	39	39	100	100

Tabela 3. Percepcja i ocena adwokatów, prokuratorów i sędziów przez osoby osadzone

Percepcja i ocena	Adwokaci		Prokuratorzy		Sędziowie	
	N	%	N	%	N	%
Wspieranie	36	36	3	3	18	18
Karanie/Sankcje	22	22	89	89	48	48
Trudno określić	42	42	8	8	34	34
Razem	100	100	100	100	100	100

Grupą najczęściej spostrzeganą i ocenianą jako wspierająca okazali się adwokaci (36%), co, jak zostało już zaakcentowane, związane jest zarówno z ich rolą zawodową, jak też potrzebami i oczekiwaniami osadzonych. Analogicznie prokuratorzy i sędziowie otrzymali większą liczbę ocen związaną z postrzeganiem ich jako osób mających na celu wyegzekwowanie kary a nie okazywanie pomocy i kierujących się obiektywnymi faktami. Bardzo często osadzeni formułują stwierdzenia, iż sędziowie wydają wyroki na podstawie informacji otrzymanych przez prokuratorów, stąd też oceniają ich „pośrodku” – między adwokatami a prokuratorami. Na uwagę zasługuje jednak fakt, iż w przypadku osadzonych aż 89% uważa, że otrzymany wyrok jest karą, co z punktu widzenia oddziaływań resocjalizacyjnych może mieć bardzo duże znaczenie. W związku z powyższym na dalszych etapach badań postanowiono sprawdzić, jakie przyczyny wymieniają osoby badane za mające wpływ na otrzymany wyrok.

Tabela 4. Ocena (sprawiedliwa/niesprawiedliwa) otrzymanego przez osoby badane wyroku

Wyrok otrzymałem	Sprawiedliwie	Niesprawiedliwie	Razem
N	13	87	100
%	13	87	100

Uzyskane rezultaty pokazują, iż w przeważającej większości osoby osadzone uważają, iż otrzymane wyroki są niesprawiedliwe. Nawet, jeżeli podają przyczyny wyroku zależne od nich samych, to i tak ostatecznie sam wyrok uważają za niesprawiedliwy. W przypadku oceny wyroku jako niesprawiedliwy osadzeni najczęściej akcentowali niesprawiedliwą/złą obronę (43%) lub zły stosunek do nich prokuratora, sędziego jako jego przyczyny (21%). Można założyć, iż jest to mechanizm obronny mający na celu ochronę „Ja”, a tym samym czynnik utrudniający wgląd we własne postępowanie i jego ocenę, a także podjęcie działań zmierzających do zmiany, czyli osiągnięcia celów resocjalizacyjnych.

Pojęcie efektywności i skuteczności oddziaływań resocjalizacyjnych

W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż wielu skazanych okazuje opór wobec przedsięwzięć resocjalizacyjnych, co obniża efektywność ich reedukacji w okresie izolacji i utrudnia readaptację po zwolnieniu z zakładu karnego. Dlatego też niezmiernie istotne jest uwzględnienie w pracy penitencjarnej wszelkich przesłanek psychologicznych. Analizując pojęcie efektywności i skuteczności resocjalizacji nie sposób zauważyć, że pojęcia te odnoszą się do badań empirycznych nad wynikami terapii. I tak, pojęcie efektywności ma na celu udzielenie odpowiedzi jakie efekty przynosi dana terapia, a pojęcie skuteczności odwołuje się do skutków psychoterapii. Ocena efektywności psychoterapii przebiega inaczej w zależności od tego, kto jest zainteresowany jej rezultatami – społeczeństwo, pacjent (skazany) czy specjalista (personel penitencjarny). Jak zatem widać społeczeństwo zarówno w procesie terapii, jak i resocjalizacji jest zainteresowane efektami podjętych oddziaływań a efektem tym ma być zmiana zachowania. Natomiast w odniesieniu do dwu pozostałych elementów mamy do czynienia z odmiennym statusem osoby podlegającej oddziaływaniom pacjent-skazany oraz specjalisty – w psychoterapii występuje profesjonalista, w resocjalizacji przedstawiciel służby więziennej (personel). Dlatego też należy zastanowić się po pierwsze, jakich efektów i skutków oddziaływań resocjalizacyjnych oczekujemy w wyniku procesu resocjalizacyjnego, a po drugie czy możemy pojęcia te przenieść na grunt resocjalizacji.

W tym miejscu pragnę nawiązać do psychoterapii, która jest jedną ze specjalistycznych metod oddziaływania resocjalizacyjnego. Zdaniem L. Cierpiałkowskiej (2007) na podstawie założeń teoretycznych dotyczących **genezy i psychologicznych mechanizmów zdrowia i zaburzeń psychicznych**, inaczej definiuje się istotę (także cele) terapii oraz

czynniki leczące i warunki konieczne dla wystąpienia u pacjenta **oczekiwanej zmiany**. Z kolei Cz. Czabała (1997) podkreśla, iż na przebieg procesu psychoterapii wpływ mają następujące czynniki:

- kontekst społeczny i kulturowy, w jakim stosowana jest psychoterapia, w tym także indywidualne właściwości pacjenta oraz indywidualne i profesjonalne właściwości terapeuty;
- kontrakt terapeutyczny, zawierający cele terapii, techniki i warunki jej prowadzenia, ustalenie ról pacjenta i terapeuty;
- interwencje terapeutyczne zależne od zgłaszanych problemów pacjenta i ich rozumienia przez terapeutę oraz od reakcji na nie pacjenta;
- związek terapeutyczny.

Przechodząc do omówienia wymienionych czynników warto na wstępie podkreślić, iż centralnym pojęciem dla psychoterapii, jak i procesu resocjalizacyjnego, jest **zmiana**. Pojęcie to jest nieco inaczej definiowane w każdej z omawianych form oddziaływań (patrz tabela 5).

Tabela 5. Pojęcie zmiany w psychoterapii i resocjalizacji

Forma oddziaływania	Rezultat (efekt)	Definicja (skutek)
Psychoterapia	zmiana	zmiany zachowań i postaw pacjenta, jak też wpływ na jego rozwój (zależy od sposobu definiowania przez każdą ze szkół)
Resocjalizacja	zmiana	zachowanie zgodne z oczekiwaniami społecznymi, adaptacja do oczekiwań społecznych

Zmiana w procesie psychoterapii jest zależna od szkoły (paradygmatu) terapeutycznej, podczas gdy w resocjalizacji uwarunkowana jest nie tylko stosowanymi technikami pracy z osadzonymi, ale także wytycznymi zawartymi w ustawach, a odnoszącymi się do Służby Więziennej. H. Machel (2003) dokonując przeglądu definicji pojęcia „resocjalizacja” zwraca uwagę, że jest ona *procesem* zmian w obszarze *osobowości człowieka*, prowadzącym do *zgodnego z oczekiwaniami społecznymi funkcjonowania w społeczeństwie*. W ten sposób odwołujemy się do trzech istotnych elementów procesu resocjalizacji: *procesu, osobowości i socjalizacji*. Definiując pojęcie „proces” należy zaakcentować, że stanowi on uporządkowany ciąg zachodzących po sobie stanów (etapów), przy czym osiągnięcie danego stanu (etapu) oznaczać może zarówno jego zatrzymanie, jak i rozwój. Innymi słowy, osiągnięcie danego etapu bez przejścia do etapu następnego stanowi zatrzymanie procesu, podczas gdy osiągnięcie etapu końcowego niewątpliwie oznacza zatrzymanie procesu ale także rozwój jednostki. Ponadto w pojęcie „proces” mamy wpisane także pojęcie „cel”, do którego zmierzamy osiągając kolejne etapy, a którego efektem jest osiągnięcie *zmiany*. W procesie resocjalizacji celem jest zlikwidowanie lub zmniejszenie nieprzystosowania społecznego u osób naruszających obowiązujące normy w danym społeczeństwie, dlatego też

w ogólnie określonym celu resocjalizacji można wyodrębnić dwa cele różniące się stopniem efektywności – *cel minimum* i *maksimum*. *Cel minimum* oznacza taki stan osobowości więźnia, który umożliwi jego funkcjonowanie w społeczeństwie w sposób nienaruszający norm prawnych. Innymi słowy, w wymiarze jednostkowym funkcjonowanie na takim poziomie ma zabezpieczyć jednostkę przed ponownym naruszeniem norm prawnych, natomiast w wymiarze społecznym dążymy do zabezpieczenia społeczeństwa przed ponownymi szkodami wyrządzonymi przez osobę wcześniej naruszającą normy prawne. Z kolei *cel maksimum* zmierza do osiągnięcia takiego stanu osobowości więźnia, który umożliwi mu funkcjonowanie w społeczeństwie bez naruszania norm prawnych, respektowanie ich, a tym samym uznanie za ważne dla własnego funkcjonowania. Z punktu widzenia psychologicznego obydwie cele różnią się w sposób bardzo istotny. W pierwszym przypadku wystarczy, że skazany deklaruje znajomość obowiązujących norm i zasad, nie uznaje ich jednak za ważne czynniki modyfikujące jego zachowanie, co powoduje, że były sprawca czynów karalnych może nadal funkcjonować na pograniczu normy prawnej, a przez to nadal pozostawać w środowisku utrudniającym powrót do społeczeństwa. Natomiast w drugim przypadku mamy do czynienia z internalizacją norm i zasad, które dana osoba (skazany) przyjmuje jako czynniki regulujące jej zachowanie w społeczeństwie, a tym samym staje się zdolna do oceny i wartościowania byłych i aktualnych doświadczeń. Warto zdać sobie sprawę, iż efektywność organizacji procesu poprawy i reedukacji osadzonych zależy od zmian zachodzących w psychice (osobowości) osadzonych pod wpływem izolacji więziennej. Zmiany w osobowości osadzonych zależą od szeregu okoliczności, np.: zrozumienia sensu i konieczności ograniczeń sytuacji uwięzienia oraz oddziaływanie tej sytuacji na życie i plany, poszukiwania sposobów złagodzenia zaistniałej sytuacji oraz ujawnienia okoliczności łagodzących winę, a także uległości wobec inspirowanej przez innych skazanych taktyki zaprzeczania i odrzucania swojej winy. Dopiero wtedy, gdy wszystkie możliwości poprawy sytuacji zostaną wyczerpane (zaprzeczanie, okazywanie skruchy, rewizja wyroku) i faktem staje się pozbawienie wolności, reakcja ulega zmianie. W psychice skazanego pojawia się psychodestrukcyjny wpływ pozbawienia wolności, stałe rozważanie przeżyć towarzyszących skazaniu, uzmysłowienie sobie ich oczywistości przy jednoczesnej dezaprobacie, następnie przyzwyczajanie się do stanu pozbawienia wolności i nowego statusu społecznego. Innymi słowy, należy zdać sobie sprawę, iż każdy z etapów odbywania kary pozbawienia wolności rządzi się swoimi prawami i stosownie do nich należy podejmować oddziaływania resocjalizacyjne.

Badanie 2

Celem przeprowadzonego badania było udzielenie odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Czy osoby badane bez względu na postrzeganie przyczyn otrzymanego wyroku podjęły udział w działaniach resocjalizacyjnych?

2. Jaki cel resocjalizacyjny osiągnęły w ocenie personelu penitencjarnego?
3. Czy można określić zależność pomiędzy oceną przyczyn wyroku skazującego, w tym stosunku do adwokatów, prokuratorów i sędziów a podjęciem udziału w oddziaływaniach resocjalizacyjnych?

W pierwszej kolejności zbadano czy osoby badane bez względu na ocenę przyczyn otrzymanego wyroku podjęły udział w działaniach resocjalizacyjnych (tabela 6). Okazało się, że udział w resocjalizacji podjęło 13 (100%) osób oceniających otrzymany wyrok za sprawiedliwy i 69 osób (79%) spośród oceniających otrzymany wyrok jako niesprawiedliwy. Należy jednak zauważyć, iż udział w terapii lub innych formach działań resocjalizacyjnych może być uzależniony od innych czynników, takich jak np. ubiegania się o wcześniejsze warunkowe zwolnienie.

Tabela 6. Podjęcie udziału w działaniach resocjalizacyjnych przez osoby badane a ocena przyczyn otrzymanego wyroku

Zmienne	Wyrok niesprawiedliwy		Wyrok sprawiedliwy	
	N	%	N	%
Podjęcie działań resocjalizacyjnych	69	79	13	100
Nie podjęcie działań resocjalizacyjnych	18	21	0	0
Razem	87	100	13	100

Następnie przeanalizowano zależność pomiędzy oceną postępów resocjalizacyjnych badanych osób a oceną przyczyn otrzymania wyroku (tabela 7). Okazało się, że spośród osób, które spostrzegaly otrzymany wyrok jako niesprawiedliwy (N = 86) aż 99% realizowało jedynie cel minimum (funkcjonowanie w społeczeństwie w sposób nienaruszający norm prawnych), natomiast procent osób spostrzegających wyrok, jako sprawiedliwy oraz zmierzających do osiągnięcia celu resocjalizacyjnego maksimum (respektowanie i nienaruszanie norm prawnych) wyniósł 46%. Warto jednak zauważyć, że 54% badanych, którzy oceniali wyrok jako sprawiedliwy osiągnęło jedynie cel minimum.

Tabela 7. Ocena przyczyn otrzymanego wyroku a realizowany cel resocjalizacyjny

Cel resocjalizacyjny	Wyrok niesprawiedliwy		Wyrok sprawiedliwy	
	N	%	N	%
Minimum	86	99	7	54
Maksimum	1	1	6	46
Razem	87	100	13	100

Należy przy tym zaznaczyć, iż dane zawarte w literaturze przedmiotu jednoznacznie pokazują, że osoby naruszające normy prawne chętnie biorą udział w różnych oddziaływaniach resocjalizacyjnych (terapeutycznych), natomiast nie uzyskują one zmiany a jedynie demonstrują je na poziomie behawioralnym oczekując w zamian różnych przywilejów (Pastwa-Wojciechowska, 2010). Ponadto przeprowadzone badania pokazały, iż ocena działania wymiaru sprawiedliwości bardzo mocno zawężana jest do percepcji i oceny adwokatów, sędziów i prokuratorów, aczkolwiek trudno znaleźć wyłączną zależność pomiędzy tymi zmiennymi a rezultatami oddziaływań resocjalizacyjnych.

Podsumowanie

Zaprezentowane badania miały na celu przedstawienie i przeanalizowanie czynników związanych z oporem osób osadzonych wobec podejmowania działań resocjalizacyjnych. Warto jeszcze raz podkreślić, iż opór ten wpływa niekorzystnie na efektywność ich reedukacji podczas pobytu w warunkach izolacji więziennej, a także utrudnia readaptację po zwolnieniu z zakładu karnego. Niemniej jednak warto zdać sobie sprawę, że metody oddziaływania na skazanych powinny być dostosowane do czasu odbywania kary pozbawienia wolności. Tym samym należy pamiętać, iż okres odbywania kary pozbawienia wolności wpływa na dynamikę zmian psychicznych osadzonych, dlatego też mówi się o tzw. okresach krytycznych. Jednym z czynników traumatyzujących psychikę osób osadzonych mogą być szeroko ujmowane czynniki prawne, zarówno bezpośrednie, jak i pośrednie. Będą one miały wpływ na podejmowane działania resocjalizacyjne oraz będą oddziaływać na psychikę osadzonych. W okresie początkowym osoba przebywająca w warunkach izolacji więziennej musi się do niej przystosować, a przede wszystkim zmierzyć z trudnościami związanymi z odbywaniem kary oraz podejmowanymi wobec niej działaniami resocjalizacyjnymi. Następnym okresem charakteryzuje się zarówno szybką przebudową stosunku osadzonego do pozbawienia wolności, jak i pogłębianiem się w jego osobowości negatywnych zmian, utrudniających działania resocjalizacyjne. Po nim oczekujemy nowego etapu – wzrastania nadziei na przyszłość, czyli przejawiania starań o to, by pogodzić przeszłość z teraźniejszością. W okresie tym powinna nastąpić koncentracja planów osadzonego na przyszłość (Pirożkow, 1987).

Przeprowadzone badania pokazały, iż stosunek oceny działania wymiaru sprawiedliwości ma związek z tendencją do poddawania się oddziaływaniom resocjalizacyjnym, niemniej jednak wymagają one dalszych i bardziej wnikliwych analiz. Między innymi uwzględnienia dynamiki zmian odbywania kary pozbawienia wolności oraz efektywności i skuteczności działań resocjalizacyjnych.

Streszczenie

Celem artykułu jest próba odpowiedzi na pytanie, czy istnieje zależność pomiędzy stosunkiem osób skazanych do adwokatów, prokuratorów i sędziów a efektywnością i skutecznością procesu

resocjalizacji. W związku z powyższym dokonano empirycznej weryfikacji założeń teoretycznych przeprowadzając 2 badania. Badanie 1 opisuje stosunek osób badanych do adwokatów, prokuratorów i sędziów, natomiast badanie 2 zmierza do udzielenia odpowiedzi na pytanie czy stosunek osób badanych do przedstawicieli zawodów prawniczych wpływa na efektywność procesu resocjalizacji. Uzyskane rezultaty badań pokazały, że ocena działania wymiaru sprawiedliwości wpływa na poddawanie się działaniom resocjalizacyjnym przez osoby badane.

Abstract

Relationship between prisoners and advocates, prosecutors and judges in the efficiency and effectiveness in the process of resocialization

The purpose of the article is to investigate the relation between the attitudes of the convicted persons to lawyers, prosecutors and judges and the efficiency of rehabilitation. Hypothesis based on the presented theory were verified through two separate research. The first one describes the attitude of the convicted to lawyers, prosecutors and judges and the second answers the question whether the attitudes had impact on the success of rehabilitation. The results showed that the evaluation of representatives of system of justice had impact on the way the convicted allowed the processes of rehabilitation to effect them.

Bibliografia

- Cierpiałkowska L. (2007). Czy wszyscy wygrali? O badaniach nad efektywnością psychoterapii. W: Chojnacka-Szawłowska G., Pastwa-Wojciechowska B. (red.). *Kliniczne i sądowo-penitencjarne aspekty funkcjonowania człowieka*. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls, s. 169–178.
- Ciosek M. (1993). *Izolacja więzienna*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Ciosek M. (2008). Zakład karny jako instytucja resocjalizacyjna. W: Urban B., Stanik J.M. (red.). *Resocjalizacja*. T. 1. Warszawa: PWN, s. 326–344.
- Czabała Cz. (1997). *Czynniki leczące w psychoterapii*. Warszawa: PWN.
- Machel H. (2001). *Psychospołeczne uwarunkowania pracy resocjalizacyjnej personelu więziennego*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Machel H. (2003). *Więzienie jako instytucja karna i resocjalizacyjna*. Gdańsk: Arche.
- Pastwa-Wojciechowska B. (1997). Sposób percepcji i oceny zachowań agresywnych w świetle wybranych badań z zakresu psychologii. W: *Materiały z konferencji naukowo-szkoleniowej poświęconej XXX-leciu Rodzinnych Ośrodków Diagnostyczno-Konsultacyjnych, Jastrzębia Góra*, s. 19–30.
- Pastwa-Wojciechowska B. (2010). *Czy pytanie o bezsens resocjalizacji ma sens? Resocjalizacja Polska, 1*, s. 109–120.
- Piotrowski A. (w druku). Stres i wypalenie zawodowe funkcjonariuszy Służby Więziennej. Warszawa: Wydawnictwo Difin.
- Pirożkow W.F. (1987). Oddziaływanie izolacji społecznej na psychikę skazanego. W: Hołyst B. (red.). *Problemy współczesnej penitencjarystyki w świecie*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze, s. 126–134.